

Samfundet S:t Erik Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2020-08-20

Tranbodarne 11, Södermalm, angående ansökan om bygglov för påbyggnad av tak, dnr 2020-06407-575

Förslaget som ligger till underlag för ansökan om bygglov innebär att Katarinahusets befintliga takterrasser med anläggningar, planteringar och påbyggnader rivs och ersätts med nya påbyggnader. Syftet är att utveckla restaurangverksamheten i anslutning till restaurang Gondolen.

Vår ståndpunkt

Vi, professor Catharina Nolin och Samfundet S:t Erik, motsätter oss rivningen av den befintliga anläggningen med motivet att höga kulturvärden i form av landskapsarkitekt Ulla Bodorffs högmodernistiska terrassanläggning går förlorade. Vi anser även att den föreslagna takarkitekturen ytterligare förstärker en för stadsmiljön negativ utveckling, där ett arkitektoniskt oförmedlat taklandskap växer fram. Således avvisar vi förslaget i sin helhet, till förmån för ett varsamt återställande av den ikoniska takträdgården skapad av Ulla Bodorff.

Bakgrund och beskrivning av terrassanläggningens kulturmiljövärde

Kooperativa Förbundets takträdgård på huvudkontoret vid Slussen tillkom efter ett beslut från förbundets styrelse 1941 med syfte att ge de anställda – då nästan 1000 personer – möjlighet till rekreation under arbetstid. Att skapa en rekreativ miljö på arbetsplatsen med möjlighet till vila under lunch- och kafferaster ansågs särskilt viktigt då det saknades grönområden i denna del av staden. Uppdraget att utforma den gick till landskapsarkitekten Ulla Bodorff, som redan vid denna tid sågs som en av de ledande inom yrket, i samarbete med Olof Tunström som ritat huset.

Takträdgårdens rumsliga indelning gjordes med utgångspunkt i byggnadskropparnas grundform och de trapp- och hisstorn som stack upp över takytan. Trädgårdsrummen gavs olika karaktär och fyllde olika funktioner. Skulpturterrassen var som namnet anger tänkt för skulpturutställningar, men den fungerade även som en mötesplats för de anställda. Gymnastiken med duschar för kvinnlig och manlig personal, Plagen med sandyta och det glasövertäckta och vindskyddade Solariet anknuter direkt till tidens ideologiska tankar om vikten av rörelse utomhus och friluftsliv och visar hur både Kooperativa Förbundet och Ulla Bodorff låg i framkant när det gällde att omsätta dessa ideal i takträdgården. Flera av delarna kontrasterade mot varandra, som Rosengården med sina rosor, Vildmarken med vårblooming av vitsippor och blåsippor liksom Åttkanten med blommande buskar och perenner. Rumsligheten blev extra påtaglig genom väggarna som ramade in rummen och fönstren och skapade utblickar över staden – som tavlor på väggarna, vilket ger likheter med Le Corbusiers arkitektur, som Villa Savoye.

Trädgården fungerade alltså både utåt och inåt, att skapa vyer ut över Stockholm och att fungera som miljöer för olika aktiviteter inåt. Takkonstruktionen gjorde att jorddjupet begränsades till trettio centimeter och valet av växter begränsades till sådana som klarade detta och som inte blev alltför stora.

Ulla Bodorff – en av sin tids mest framträdande landskapsarkitekter

Ulla Bodorff (1913-1982) var under flera decennier en av landets ledande landskapsarkitekter med internationell räckvidd. Med sina många bostadsområden, bostadsgårdar, industrimiljöer, folkparker, arbetsplatser och begravningsplatser kom hon att sätta stor prägel på svenska vardagsmiljöer från omkring 1940 till 1970-tal (Reimersholme, Mälarblick, Riksby, Skånska Cements fabrik i Stora Vika med tillhörande trädgårdar för de anställda i samhället Marsta, Fröslunda i Eskilstuna, ca 100 folkparker över hela landet). Verk av kvinnliga landskapsarkitekter försvinner i allt högre grad, vilket leder till att den redan existerande snedvridna representationen inom landskapsarkitektur kommer att bli ännu tydligare. Med sina många internationella kontakter genom sitt arbete i International Federation of Landscape Architects (IFLA) hade hon en framträdande roll i att arbeta för professionaliseringen av landskapsarkitektyrket och för att påvisa behovet av kvalificerade landskapsarkitekters medverkan i alla stora byggprojekt.

Samlad bedömning

Takträdgården har ett synnerligen stort kulturhistoriskt och arkitektoniskt värde, dels som miljö, dels som ett verk av Ulla Bodorff och är rikligt omskriven, och publicerad av Bodorff själv i *Trädgårdskonst* 1948.¹ Då de grundläggande strukturerna av trädgården ännu finns kvar är det nu ett ypperligt tillfälle att återskapa den, särskilt som den med sitt innehåll och sin utformning äger stor aktualitet i det samhälle vi nu lever i och kommer att ha framför oss. Att utradera ett verk av Ulla Bodorff är att jämföra med rivning av byggnader av uppmärksammade arkitekter som Lars Israel Wahlman, Gunnar Asplund eller Ivar Tengbom – betydande.

Vi, professor Catharina Nolin och Samfundet S:t Erik, hemställer därför att förslaget avvisas i sin helhet, till förmån för ett varsamt återställande av Ulla Bodorffs ikoniska takträdgård.

Stockholm den 20 augusti 2020

Catharina Nolin

Professor i konstvetenskap vid Institutionen för kultur och estetik, Stockholms universitet och forskare med inriktning på historiska parker och gestaltade landskap

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Jonas Bergström
Styrelseledamot

¹ Ulla Bodorff, "Kooperativa Förbundets takträdgård i Stadsgården", *Trädgårdskonst. Den moderna trädgårdens och parkens form*. Stockholm 1948, s. 492–499